

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL DARBO KODEKSO 108, 109, 139, 213 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO (TAP-21-438)(21-20711(2))**

2021-04-29 Nr. NV-874

Vilnius

Rengėjas: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Tikslas: tinkamai perkelti į nacionalinę teisę Direktyvos 2014/67 (dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo) nuostatas dėl subsidiarios rangovo atsakomybės subrangos atveju ir dėl informacijos apie komandiruojamą darbuotoją teikimo, taip pat iš dalies perkelti Direktyvą 2020/1057 (dėl kelių transporto vairuotojų komandiravimo taisyklių).

Esama situacija:

- Lietuvai pradėta ikipažeidiminė procedūra dėl netinkamo Direktyvos 2014/67 (dėl darbuotojų komandiravimo) perkėlimo, nes Lietuva subrangos atsakomybės nuostatas taiko tik užsienio paslaugų teikėjams, bet netaiko nacionaliniams paslaugų teikėjams, t.y. nesilaiko nediskriminavimo principo. Šiuo metu Darbo kodekse (DK) užsienio darbdaviui yra nustatyta subsidiari rangovo, kai darbdavys yra subrangovas, atsakomybė už su darbo užmokesčiu susijusių įpareigojimų įvykdymą komandiruotam darbuotojui, kai jis dirba Statybos įstatyme nustatytus statybos darbus. Komandiruoti darbuotojai statybos sektoriuje turi palankesnes sąlygas atgauti darbdavio, kai jis yra subrangovas, nesumokėtą darbo užmokestį, nei kiti darbuotojai. VDI duomenimis, 2020 m. I pusm. Darbo ginčų komisijos išnagrinėjo 3 348 prašymus dėl neišmokėto darbo užmokesčio, iš jų 550 prašymų (16,4 proc.) buvo statybos sektoriuje.
- 16 ES valstybių narių (Austrija, Bulgarija, Kroatija, Čekija, Estija, Vengrija, Airija, Latvija, Lietuva, Malta, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija ir Jungtinė Karalystė), taiko subrangovo atsakomybę tik užsienio paslaugų teikėjams, o kitos valstybės – ir vidaus, ir užsienio paslaugų teikėjams. 9 valstybės (Airija, Estija, Jungtinė Karalystė, Kroatija, Lenkija, Lietuva, Rumunija, Suomija ir Švedija) šią atsakomybę taiko tik statybos sektoriui (jis pagal Direktyvą yra privalomas), o 11 valstybių narių (Graikija, Ispanija, Italija, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Slovakija, Vengrija ir Vokietija) – visiems ekonomikos sektoriams.
- Direktyva 2014/67 numato, kad užsienio paslaugų teikėjui galima nustatyti tik pagrįstas ir proporcingas priemones – pvz. reikalauti pateikti deklaraciją apie komandiruojamą darbuotoją *ne vėliau kaip pradėjus teikti paslaugas*, reikalauti *nurodyti tik svarbią informaciją*, reikalingą kontrolei vykdyti ir pan. Tuo tarpu DK numatyta pareiga užsienio valstybės darbdaviui, komandiruojančiam darbuotoją laikinai dirbti Lietuvoje ilgesniam kaip 30 dienų laikotarpiui arba dirbti statybos darbų, *iš anksto informuoti* darbo vietos VDI teritorinį skyrių apie darbuotojui taikomas DK sąlygas (t.y. apie darbo ir poilsio laiko trukmę; atostogų trukmę; darbo užmokestį, įskaitant viršvalandžius, darbą naktį, poilsio ir švenčių dienomis; darbuotojų apgyvendinimo sąlygas; kelionės į darbą ir komandiruočių išlaidų kompensavimą ir kt.). Šie reikalavimai nėra proporcingi Direktyvos tikslui, sukelia papildomą administracinę našta. VDI duomenimis, 2020 m. daugiausia darbuotojų buvo komandiruota iš Ukrainos (1 589 darbuotojai), Lenkijos (896) ir Baltarusijos (582). Daugiausia į statybos sektorių ir apdirbamosios gamybos sektorių.

- DK nustatyta, kad kelių transporto priemonių vairuotojams, vežantiems krovinius ir (arba) keleivius tarptautiniais kelių maršrutais, tam tikros DK normos yra netaikomos (dėl darbo užmokesčio, apgyvendinimo sąlygų, kelionės ir komandiruočių sąnaudų kompensavimo, komandiruotės pratęsimo ir pan.). Privalomai taikomos tik normos dėl minimalaus darbo užmokesčio, įskaitant padidintą apmokėjimą už viršvalandinį darbą, darbą naktį, darbą poilsio ir švenčių dienomis. Pagal Direktyvą 2020/1057 nuo 2022 m. vasario 2 d. šios DK numatytos išimtys negalės būti taikomos, o vairuotojams darbo sąlygų ypatumus turės nustatyti kelių transporto santykius reglamentuojantys įstatymai.

Esmė:

- numatoma subsidiari rangovo, jei darbdavys yra subrangovas, atsakomybė už darbo užmokesčio, įskaitant padidintą apmokėjimą už viršvalandinį darbą, darbą naktį, darbą poilsio ir švenčių dienomis, mokėjimą darbuotojui, kai jis dirba darbus, nustatytus Statybos įstatyme (dabar tokia atsakomybė numatyta tik užsienio darbdaviams);
- nustatoma, kad subsidiari rangovo, jei darbdavys yra subrangovas, atsakomybė apsiriboja darbuotojo (taip pat ir komandiruo to darbuotojo) teisėmis, įgytomis atliekant darbo funkcijas, kai vykdoma sutartis tarp rangovo ir jo subrangovo;
- papildoma, kad darbo ginčo šalimi laikomas ir rangovas;
- atsisakoma reikalavimo užsienio darbdaviui, komandiruojančiam darbuotoją laikinai dirbti Lietuvoje ilgesniam kaip 30 d. laikotarpiui arba dirbti statybos darbų, teikti informaciją apie darbuotojui taikomas DK nustatytas sąlygas ir patikslinama, kad informuojama ne vėliau kaip iki darbo Lietuvoje pradžios;
- patikslinama, kad užsienio valstybės darbdavys pranešimus teikia tiesiogiai VDI (dabar darbo vietos VDI teritoriniam skyriui). Pranešimai yra teikiami elektroniniu būdu užpildžius VDI interneto svetainėje paskelbtą formą.
- nustatoma, kad kelių transporto priemonių vairuotojams, vežantiems krovinius ir (arba) keleivius tarptautiniais kelių maršrutais, darbo sąlygų ypatumus nustato kelių transporto santykius reglamentuojantys įstatymai.
- Siūloma, kad *nuostatos, susijusios su rangovų atsakomybe, įsigalioj 2021 m. rugpjūčio 1 d.*, nes pradėta ikipažeidiminė procedūra dėl netinkamo Direktyvos 2014/67 įgyvendinimo, *o nuostatos dėl kelių transporto priemonių vairuotojų – nuo 2022 m. vasario 2 d.*, kaip numato Direktyva 2020/1057.

Nauda: Esant subrangos teisiniams santykiams statybos sektoriuje tiek užsienio paslaugų teikėjams, tiek Lietuvos paslaugų teikėjams būtų nustatytos vienodos sąlygos. Darbuotojai būtų labiau apsaugoti, jei darbdavys (subrangovas) nevykdytų įsipareigojimų dėl darbo užmokesčio sumokėjimo, jie galėtų kreiptis į rangovą, kuris subsidiariai prisiima šią atsakomybę. Tai skatins rangovus atidžiau rinktis subrangovus, įvertinti galimas rizikas, jų atsakingumą. Taip pat sumažės administracinė našta užsienio paslaugų teikėjams, komandiruojančioms darbuotojus dirbti Lietuvoje, nes jiems nereikės teikti informacijos apie šiems darbuotojams sudaromas darbo sąlygas, įsipareigojimus ir kt.

Derinimas: Projektas be pastabų suderintas su Aplinkos ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Finansų ministerija, Susisiekimo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Lietuvos banku ir VDI. Įvertintos Teisingumo ministerijos pastabos ir pasiūlymai.

Svarstant projektą Trišalėje taryboje socialinių partnerių nuomonės dėl subsidiarios rangovų atsakomybės išsiskyrė: profesinių sąjungų atstovai pritarė ir palaikytų tokių nuostatų taikymą ne tik statybos, bet ir kitų sektorių darbuotojams; Lietuvos pramoninkų konfederacija ir asociacija

„Investors‘ Forum“ siūlė šių nuostatų atsisakyti, reguliuoti per civilinę teisę, nediskriminuoti statybos sektoriaus. Lietuvos statybininkų asociacijos nuomone, tai būtų perteklinis ir sunkiai įgyvendinamas reikalavimas, padidintų administracinę naštą verslui, įneštų sumaištis ir turėtų neigiamų pasekmių statybos sektoriuje, prieštarautų teisingumo principams, kiltų duomenų naudojimo problemų ir kt. SADM nuomone, teikiami pakeitimai yra būtini, susiję tik su EK vertinime pateiktomis išvadomis ir tik su tomis Direktyvos 2014/67/ES nuostatomis, kurios nėra tinkamai perkeltos į nacionalinę teisę.

Dalykinio vertinimo išvada. Atsižvelgiant į socialinių partnerių prieštaringas nuomones dėl subsidiarios rangovų atsakomybės už darbo užmokesčio mokėjimą visais subrangos atvejais (ne tik darbuotojo komandiravimo atveju) ir tokios nuostatos taikymo tik statybos sektoriui, taip pat į Teisingumo ministerijos pastabą dėl siūlomos įsigaliojimo datos nuo 2021 m. rugpjūčio 1 d., o ne nuo lapkričio 1 d. kaip numato Teisėkūros pagrindų įstatymas, pagrindimo trūkumo bei Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pateiktas pastabas ir pasiūlymus, siūlome įstatymo projektą svarstyti **tarpinstituciniame pasitarime.**

Socialinės politikos grupės patarėja

Aušra Gratulevičienė

tel. 8 706 61 803, el.p. ausra.gratuleviciene@lrvi.lt